

8. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень ст. 92, п. 6 розділу X «Перехідні положення» Земельного кодексу України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-05#Text>.

9. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

10. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо офіційного тлумачення положення ч. 1 ст. 276 Кодексу України про адміністративні правопорушення № 5-рп/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-15#Text>.

11. Аношина Н.-Т.Ю. Презумпція невинуватості в сенсі ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практики Європейського суду з прав людини. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_7475.

ЛАВРЕНЮК Ю. Ф.,

кандидат юридичних наук,

докторант

(Національний університет «Одеська
юридична академія»)

УДК 342.95

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2020.4.24>

КОМПЕТЕНЦІЯ СУБ'ЄКТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ ДЕРЖАВИ УКРАЇНА ЯК ПРЕДМЕТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТАКИХ ІНТЕРЕСІВ

Стаття присвячена характеристиці компетенції суб'єктів юрисдикційних та неюрисдикційних повноважень щодо забезпечення економічних інтересів держави як сфери адміністративно-правового регулювання та предмета адміністративно-правового забезпечення економічних інтересів держави. Визначено, що невіддільним складником предмета адміністративно-правового забезпечення економічних інтересів України є належне визначення компетенції суб'єктів владних повноважень у цій сфері. Критерії належного розподілу компетенції суб'єктів адміністративно-правового забезпечення економічних інтересів України визначені на основі наукового підходу Ю.В. Георгієвського, який розглядає критерії розмежування компетенції органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з позиції принципів як базових ідей та положень, відповідно до яких має відбуватись розподіл компетенції. Крім того, враховано зміст економічних відносин як предмета адміністративно-правового регулювання. Такий підхід дозволив виділити спеціальні критерії розмежування компетенції суб'єктів адміністративно-правового забезпечення економічних інтересів України поряд із загальними критеріями розмежування компетенції (Ю.В. Георгієвський). Обґрунтовано, що швидкоплинність сучасної системи національної економіки як її іманентна ознака зумовлює перспективність застосування делегування повноважень між суб'єктами забезпечення економічних інтересів України як способу розподілу таких повноважень. Акту-

альною є проблематика опрацювання спеціальних підстав, порядку, меж такого делегування. Вказано, що особливо тісний взаємозв'язок та взаємовплив усіх підсистем економіки зумовлює відповідну взаємозалежність процесів регіонального та державного рівнів. Тому забезпечення економічної безпеки держави має залежати насамперед від суб'єктів владних повноважень, компетенція яких поширюється на всю територію України. Доведено, що економічні відносини мають виражений матеріальний характер, що створює підвищені корупційні ризики у діяльності суб'єктів забезпечення економічних інтересів України. Тому належне матеріальне забезпечення їх діяльності необхідно розглядати як один з критеріїв розподілу повноважень між ними, а також між ними та іншими суб'єктами владних повноважень.

Ключові слова: компетенція, економічні інтереси, державні інтереси, адміністративно-правове забезпечення, суб'єкти адміністративно-правового забезпечення, законний інтерес.

Lavrenyuk Y. F. Competence of the subjects of ensuring the economic interests of the state of Ukraine as a topic of administrative and legal support of such interests

The article is devoted to the characteristics of the competence of the subjects of jurisdictional and non-jurisdictional powers to ensure the economic interests of the state as a sphere of administrative and legal regulation and the subject of administrative and legal support of economic interests of the state. It is determined that an integral part of the subject of administrative and legal support of economic interests of Ukraine is the proper determination of the competence of the subjects of power in this area. Criteria for the proper distribution of competence of the subjects of administrative and legal support of economic interests of Ukraine are determined on the basis of the scientific approach of Y.V. Georgievsky, who considers the criteria for delimiting the competence of state executive bodies and local governments from the standpoint of principles as basic ideas and provisions, according to which the division of competence should take place. In addition, the content of economic relations as a subject of administrative and legal regulation is taken into account. This approach allowed to identify special criteria for delimitation of competence of the subjects of administrative and legal support of economic interests of Ukraine, along with the general criteria for delimitation of competence (Y.V. Georgievsky). It is substantiated that the ephemerality of the modern system of the national economy as its immanent feature determines the prospects for the use of delegation of powers between the subjects of economic interests of Ukraine as a way of distributing such powers. The issue of elaboration of special grounds, procedure, limits of such delegation is relevant. It is pointed out that the particularly close interconnection and interaction of all subsystems of the economy determines the corresponding interdependence of processes at the regional and state levels. Therefore, ensuring the economic security of the state should depend, first of all, on the subjects of power, whose competence extends to the entire territory of Ukraine. It is proved that economic relations have a pronounced material character, which creates increased corruption risks in the activities of the subjects of economic interests of Ukraine. Therefore, the proper material support of their activities should be considered as one of the criteria for the distribution of powers between them, as well as between them and other subjects of power.

Key words: competence, economic interests, state interests, administrative and legal support, subjects of administrative and legal support, legitimate interest.

Вступ. Діяльність уповноважених владних суб'єктів щодо адміністративно-правового забезпечення економічних інтересів держави є ключовим складником такого забезпечення. Потреба у вдосконаленні адміністративно-правових механізмів забезпечення економічної безпеки України зумовлена необхідністю досягнення гнучкості такого забезпечення. Це диктується як динамічним характером власне системи економіки, так і розвитком методології правового пізнання [1, с. 3; 2, с. 461]. Однак компетенція суб'єктів владних повноважень щодо забезпечення економічних інтересів держави та критерії її дослідження саме як предмета адміністративно-правового забезпечення вказаних інтересів не дістали широкої уваги на сторінках наукової літератури.

Проблематиці компетенції суб'єктів владних повноважень присвячена значна увага у національній доктрині адміністративного права та адміністративного процесу. Зокрема, необхідно враховувати роботи вчених, які: комплексно торкалися цієї проблематики; опрацьовували окремі проблемні питання загального характеру; розвивали теоретичні засади компетенції, здійснюючи дослідження окремих інститутів адміністративного права та процесу. Необхідно вказати на роботи таких вчених, як В.Б. Авер'янов, М.С. Головань, В.В. Карпунцов О.Д. Лазор, О.Я. Лазор, О.Ю. Оболенський, Т.Є. Недашківська, Ю.С. Педько та інші. Проте зазначеними вченими не приділено належної уваги компетенції як предмету адміністративно-правового регулювання.

Постановка завдання. Метою дослідження є характеристика компетенції суб'єктів юрисдикційних та неюрисдикційних повноважень щодо забезпечення економічних інтересів держави як сфери адміністративно-правового регулювання та предмета адміністративно-правового забезпечення економічних інтересів держави.

Результати дослідження. Поняття компетенції є усталеним у сучасній доктрині адміністративного права. Традиційно вона розуміється у двох аспектах: як певна сфера відання суб'єкта владних повноважень; як його повноваження (права та обов'язки) (формально-юридичний аспект).

Значення належного окреслення компетенції суб'єктів адміністративно-правового забезпечення економічних інтересів України ілюструється положеннями теорії державного управління, за якими організація діяльності є однією з фундаментальних функцій державного управління, що забезпечує ефективність будь-якої діяльності [3, с. 263]. Тому вирішення відповідних питань є важливою сферою адміністративно-правового забезпечення економічних інтересів України.

Сьогодні у доктрині адміністративного права відсутня єдина класифікація органів публічної влади – суб'єктів забезпечення економічних інтересів України. Опрацювання актуальних наукових здобутків стосовно визначення сфер економічних відносин, врегулюванню яких має приділятися підвищена увага [1, с. 222, 238–239, 240–241, 254–255, 266, 267], сучасних напрямів публічного адміністрування економіки [4, с. 340–343], а також актуальних робіт вчених-адміністративістів у цьому напрямі надає підстави для виділення таких актуальних сфер адміністративно-правових досліджень щодо забезпечення економічних інтересів України: протидія зростанню тіньової економіки; дозвільна діяльність як засіб правового регулювання у сфері економіки; адміністративно-правове забезпечення здійснення митної діяльності; адміністративно-правові засоби та методи забезпечення економічних інтересів України [5, с. 95]. З огляду на викладене перелік суб'єктів забезпечення вказаних інтересів є достатньо широким, оскільки компетенція більшості існуючих суб'єктів або безпосередньо торкається забезпечення вказаних інтересів, або сприяє цьому. Тому керівним критерієм дослідження щодо визначення компетенції має виступати не коло вказаних суб'єктів, а їх функціональна спрямованість, тобто забезпечення економічних інтересів України.

Розмежування компетенції суб'єктів публічної влади є актуальним напрямом розвитку доктрини адміністративного права. Сфери, які отримали особливе обговорення в межах цього напрямку: розмежування юрисдикції судових органів; вирішення компетенційних спорів адміністративними судами; розмежування компетенції органів державної (виконавчої) влади та органів місцевого самоврядування [6; 7; 8]. В аспекті цього дослідження інтерес

представляє остання сфера наукових досліджень – розмежування компетенції органів державної (виконавчої) влади та органів місцевого самоврядування, що залишається актуальною протягом останніх декількох років [7; 8]. Зокрема, Ю. Буглак наводить такі критерії: правова природа відповідних суб'єктів публічної влади; рівень законодавчого врегулювання їх адміністративно-правового статусу; відповідність територіального визначення їх компетенції адміністративно-територіальному устрою України; достатність фінансового та іншого забезпечення конкретного суб'єкта владних повноважень для виконання покладених на нього завдань; недопущення дублювання повноважень різних суб'єктів публічної влади; характеру юридичної відповідальності суб'єкта публічної влади за належне здійснення своєї компетенції; несуперечність власних та делегованих повноважень; законність підстави як єдиний критерій належного делегування повноважень [8, с. 129]. Схвально оцінюючи намагання дослідника вичерпно охопити сферу вказаних критеріїв, погоджуючись із доцільністю їх виділення, необхідно вказати на використання дослідником широкого підходу, що охоплює усіх існуючих суб'єктів виконавчої влади та місцевого самоврядування [8, с. 129]. Це уможливує доповнення його результатів з урахуванням специфіки компетенції окремих суб'єктів публічної влади (а отже – висунення додаткових критеріїв у конкретному випадку) та специфіки конкретної сфери суспільних відносин як наряду реалізації компетенції.

Ю.В. Георгієвський виходить з іншого підходу, що може бути охарактеризований як формально-юридичний. Так, замість такого критерію, як «правова природа», щодо конкретного суб'єкта публічної влади визначається «відтворення правової природи під час визначення цілей діяльності». Вказуються такі критерії: визначеність конституційного статусу систем органів державної влади та місцевого самоврядування; дотримання актуального адміністративно-територіального устрою України; неприпустимість дублювання повноважень та деякі інші [7, с. 9]. Позитивною рисою підходу Ю.В. Георгієвського є врахування конституційного складника «загальної частини» компетенції усіх суб'єктів публічної влади, що забезпечує вичерпність результатів дослідження. Крім того, викладення вказаних критеріїв у формі принципів забезпечує точність результатів дослідження, а отже, можливість їх практичного застосування. Тому за основу для подальшого дослідження доцільно взяти підхід Ю.В. Георгієвського із урахуванням подальших наукових напрацювань.

Забезпечення економічних інтересів України як напрям діяльності суб'єктів публічної влади зумовлює врахування особливостей забезпечуваної сфери суспільних відносин під час визначення відповідних критеріїв. Зокрема, з положень, що наводяться О.П. Рябченко, слід висновок про наступні особливості економіки як предмета адміністративно-правового регулювання: гнучкість системи економіки та її підсистем; особливо тісний взаємозв'язок та взаємозалежність усіх підсистем економічної системи; безпосередня задіяність матеріального інтересу в економічних процесах [1, с. 75].

Ці та деякі інші особливості сфери економічних відносин як предмета адміністративно-правового регулювання уможливають побудову специфічних критеріїв розподілу компетенції між владними суб'єктами у цій сфері. Так, гнучкість системи економіки ставить відповідні вимоги щодо методів та засобів адміністративно-правового регулювання. Ефективним засобом забезпечення відповідності цим вимогам постає можливість розподілу повноважень відповідно до поточних потреб адміністративно-правового регулювання, зокрема шляхом делегування [4, с. 87–88]. Отже, перспективним є науковий пошук підстав, меж, порядку такого делегування.

Особливо тісний взаємозв'язок та взаємовплив усіх підсистем економіки зумовлює відповідну взаємозалежність процесів регіонального та державного рівнів. Тому у літературі економіка як об'єкт державного управління розглядається як єдиний комплекс відносин, що охоплює усі ланки обміну, торгівлі та виробництва у суспільстві [1, с. 274]. Тому забезпечення економічної безпеки держави має залежати насамперед від суб'єктів владних повноважень, компетенція яких поширюється на всю територію України. Саме ними має здійснюватись державне управління економікою загалом [1, с. 275], на противагу суб'єктам вузької компетенції, що можуть вирішувати відповідні питання на рівні певних підсистем економіки.

Економічні відносини мають виражений матеріальний характер, оскільки це відносини, що складаються у процесі суспільного виробництва у зв'язку із необхідністю вирішення проблеми ефективного використання обмежених виробничих ресурсів [9, с. 12]. Така їх особливість створює підвищені корупційні ризики у діяльності відповідних суб'єктів владних повноважень. Тому не випадково проблематика протидії корупції відмічається як важливий напрям наукових досліджень у контексті протидії тіньовій економіці [10, с. 7, 12, 16]. З вказаного слідує висновок про особливу актуальність проблематики матеріального забезпечення суб'єктів забезпечення економічних інтересів України як одного з критеріїв розподілу повноважень між ними [8, с. 129].

Вважаємо, що актуальний розподіл компетенції суб'єктів забезпечення економічних інтересів України має враховувати поточні завдання та загрози економічній безпеці. Серед таких науковці відмічають: високий рівень корупції у державному управлінні економікою, зростання «тіньової» частини економіки тощо (внутрішні загрози); слабо контролюване проникнення іноземних суб'єктів господарювання на внутрішній ринок, зокрема шляхом скуповування національних підприємств, надвисока залежність України від імпорту [11, с. 47]. Таким чином, можливо визначити систему чинників визначення критеріїв розподілу компетенції суб'єктів владних повноважень, що забезпечують економічні інтереси України. Така система враховує не тільки юридичні критерії (законність делегування повноважень, територіальні критерії компетенції, визначеність конституційно-правового статусу відповідних суб'єктів тощо), але й економічні, що визначаються поточними проблемами економічної системи України.

Необхідно визнати, що саме застосування поняття «загроза» у контексті економічної безпеки зокрема та економічних інтересів загалом не отримало широкого застосування у національній науці адміністративного права. Однак воно є широко вживаним у зарубіжній науковій літературі. Так, С.М. Максимов у своєму дисертаційному дослідженні на тему «Административно-правовое обеспечение экономической безопасности в Российской Федерации: концептуальные и методологические аспекты» (2014 р.) вказує про виклики та загрози як системоутворюючі фактори для структури правового змісту економічної безпеки сучасної Росії. Загрози вказаним вченим розглядаються у контексті певних явищ, процесів, що можуть спричинити шкоду певному об'єкту [12, с. 61–62, 254–255]. Такий підхід необхідно визнати перспективним для використання у національній науковій літературі з огляду на, по-перше, її високий узагальнюючий потенціал, що дозволяє охопити значне коло відповідних явищ, а по-друге, її перспективне семантичне значення, що дозволяє враховувати не тільки актуальні явища та процеси негативного характеру, але й ті, які можуть стати такими у перспективі.

Висновки. Отже, невіддільним складником предмета адміністративно-правового забезпечення економічних інтересів України є належне визначення компетенції суб'єктів владних повноважень у цій сфері.

Критерії належного розподілу компетенції суб'єктів адміністративно-правового забезпечення економічних інтересів України визначені на основі наукового підходу Ю.В. Георгієвського, який розглядає критерії розмежування компетенції органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з позиції принципів як базових ідей та положень, відповідно до яких має відбуватись розподіл компетенції. Крім того, враховано зміст економічних відносин як предмета адміністративно-правового регулювання. Такий підхід дозволив виділити спеціальні критерії розмежування компетенції суб'єктів адміністративно-правового забезпечення економічних інтересів України поряд із загальними критеріями розмежування компетенції (Ю.В. Георгієвський).

Швидкоплинність сучасної системи національної економіки як її іманентна ознака зумовлює перспективність застосування делегування повноважень між суб'єктами забезпечення економічних інтересів України як способу розподілу таких повноважень. Актуальною є проблематика опрацювання спеціальних підстав, порядку, меж такого делегування.

Особливо тісний взаємозв'язок та взаємовплив усіх підсистем економіки зумовлює відповідну взаємозалежність процесів регіонального та державного рівнів. Тому забезпечення економічної безпеки держави має залежати насамперед від суб'єктів владних повноважень, компетенція яких поширюється на всю територію України.

Економічні відносини мають виражений матеріальний характер, що створює підвищені корупційні ризики у діяльності суб'єктів забезпечення економічних інтересів України. Тому належне матеріальне забезпечення їх діяльності необхідно розглядати як один з критеріїв розподілу повноважень між ними, а також між ними та іншими суб'єктами владних повноважень.

Опрацювання змісту та перспектив застосування зазначених критеріїв складає перспективну проблематику подальших наукових робіт.

Список використаних джерел:

1. Рябченко О.П. Держава і економіка: адміністративно-правові аспекти взаємовідносин : монографія / за заг. ред. О.М. Бандурки. Харків : Вид-во Ун-ту внутр. справ, 1999. 304 с.
2. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Харків : Право, 2017. Т. 2 : *Філософія права* / редкол. : С.І. Максимов (голова) та ін. 1128 с.
3. Малиновський В.Я. Державне управління : навчальний посібник. Київ : Атіка, 2003. 576 с.
4. Адміністративне право України. Повний курс: підручник / Галуцько В., Діхтєвський П., Кузьменко О., Стеценко С. та ін. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 446 с.
5. Лавренюк Ю.Ф. Систематизація наукових досліджень у сфері адміністративно-правового забезпечення економічних інтересів України як спосіб виявлення його методологічно значимих ознак. *The scientific heritage*. № 45 (2020). С. 14–19.
6. ВП ВС назвала головний критерій для правильного розмежування компетенції судів. *Закон і Бізнес*. URL: https://zib.com.ua/ua/print/134497-vp_vs_nazvala_golovniy_kriteriy_dlya_pravilnogo_rozmezhuwann.html (дата звернення 10.06.2020).
7. Георгієвський Ю. До питання визначення критеріїв розмежування компетенції органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. *Віче*. 2014. № 14. С. 6–9. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=viche_2014_14_3 (дата звернення 10.06.2020).
8. Буглак Ю. Форми, методи й критерії розмежування повноважень органів державної виконавчої влади та місцевого самоврядування. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 10. С. 127–130. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/10/26.pdf> (дата звернення 08.06.2020).
9. Економічна теорія / під ред. Предборського В.А. Київ : Кондор, 2003. 492 с.
10. Тильчик О.В. Адміністративно-правове забезпечення протидії тінізації економіки: теорія і практика : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Ун-т держ. фіскальн. служби України. Ірпінь, 2018. 33 с.
11. Майстро Р.Г., Полозова Т.В. Напрями вдосконалення державного регулювання економічної безпеки України. *Приазовський економічний вісник*. 2019. № 1 (12). С. 46–50.
12. Максимов С.Н. Административно-правовое обеспечение экономической безопасности в Российской Федерации: концептуальные и методологические аспекты : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.14. Рос. ун-т дружбы народов. Москва, 2014. 298 с.

